

26.68x30.67	1/6	עמוד 20	מקור ראשון - דיוקן	20/03/2020	72453856-0
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

20

איך הגיע הרצל
לקופסת סרדינים
ולגביע קריסטל
צביקה קליין

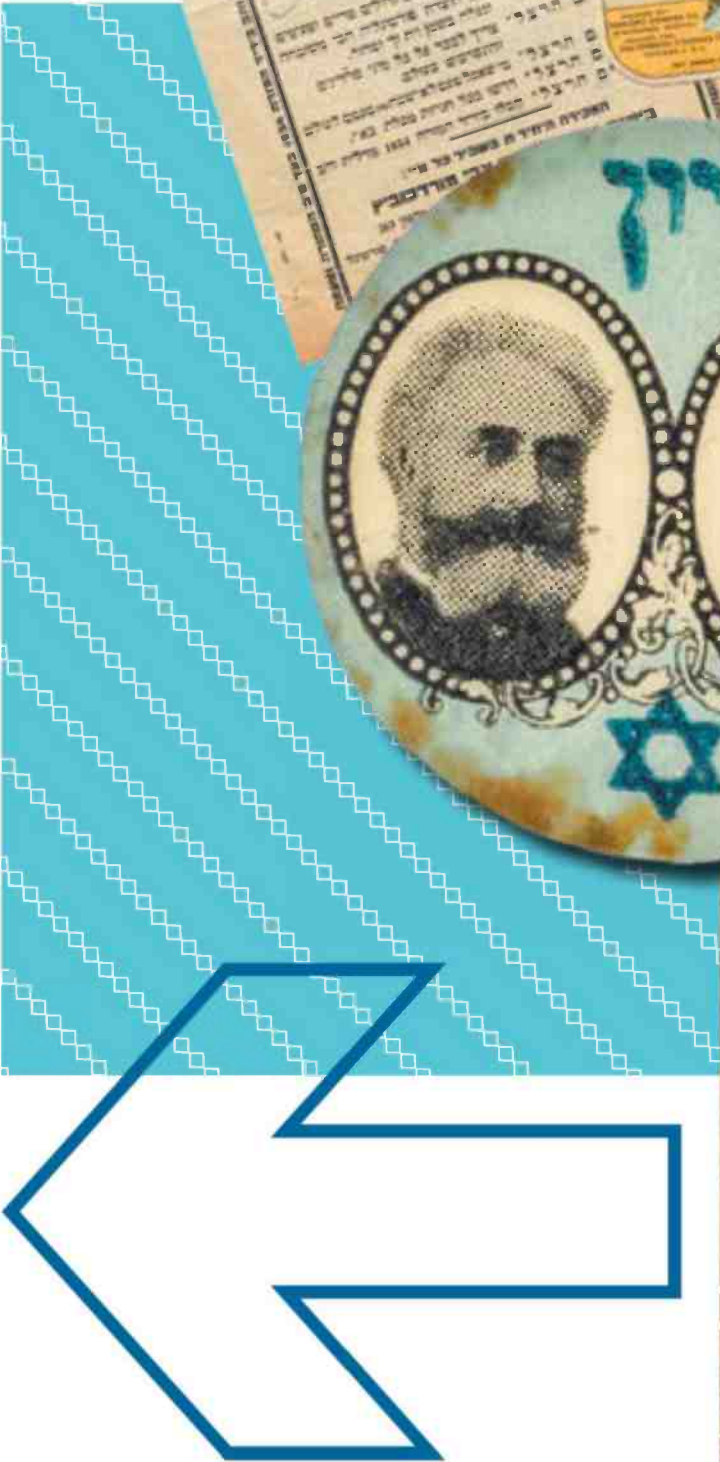
אוצר לאומי

אוסף ה"הרצליאנה" הגדול בעולם, ובו כ-5,000 פריטים הקשורים לחוזה המדינה, נמצא בידי דיוויד מטלוב, עורך דין יהודי מטורונטו. בתור משוגע לדבר הוא ישן בחדרו של בנימין זאב במלון בבאזל, אימץ בית ספר על שם תיאודור בשיקגו, ושילם הון עתק על פנקסים, גלויות, מכתבים ומוצרים ממותגים: מגביע קריסטל ועד קופסת שימורים - אם זה קשור להרצל, מטלוב מעוניין בזה. סיפור על אדם שרצה ויצר אגדה

← צביקה קליין

27.65x35.18	2/6	עמוד 21	מקור ראשון - דיוקן	20/03/2020	72453858-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

צילומים: Toronto -Kavin viner elevator digital

72453860-5	20/03/2020	מקור ראשון - דיוקן	עמוד 22	3/6	27.08x33.65
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

צילום: דיוקן מטלוב

דיוקן מטלוב, יהודי-קנדי, פילנתרופ ועורך דין, מאוהב בבנימין זאב הרצל עד כדי אובססיה. את יום ההולדת ה-50 שלו חגג עם כשלושים בני משפחה וחברים בעיר באול, במלון "שלושת המלכים" –

המקום שבו לן הרצל בימי הקונגרס הציוני הראשון ב-1897, ובמרפסתו צולמה ב-1901 התמונה המפורסמת עם המעקה. "אשתי ואני לנו בחדר של הרצל, חדר 117", מספר מטלוב. "קבוצה שם לוחית שמודיעה שזהו מקום מיוחד. כשהחדר לא תפוס, המלון מאפשר לבקר בו ולהצטלם. הם מבינים שמדובר באתר היסטורי".

מטלוב (59) הוא אספן "הרצליאנה" הגדול בעולם: ברשותו כ-5,000 פריטים, היסטוריים ועדכניים כאחד, שכולם קשורים בחווה המדינה. אנחנו נפגשים במוזיאון הרצל בירושלים, עוברים יחד בין המוצגים ובמרכז החינוכי במקום. על אף שמטלוב אינו מתגורר בארץ, ניכר כי הוא בן בית במוזיאון הזה, ומכיר היטב את ההנהלה ואת העובדים. הוא מחלק להם מוצרים הממותגים בדיוקנו של הרצל, ולי הוא מעניק גרביים שעליהם מצוירת הדמות המזוקנת במדי שחוק הוקי. "אני בכל זאת קנדי, וקנדים חולים על הוקי", הוא אומר בחיוך. מטלוב, תושב טורונטו, נשוי לליאן ואב לשלוש בנות: נעמי, אורלי ויעל ("השם השני של יעל הוא אביבה, כי נחום סוקולוב תרגם את 'אלטנוילנד' לעברית כ'אל אביב'"). הוא שותף במשרד עורכי הדין גורמן, העוסק בתחומי הספורט, העסקים וההון הפרטי. למשפחתו, שמתגוררת באזור היהודי בעיר, סמוך לרחוב באת'רסט שבו גדל, יש חיבור עמוק לציונות. "סבא וסבתא שלי מצד אבא חלמו לחיות במדינה היהודית, ובשנת 1954 הם מכרו את הבית שלהם בטורונטו ועברו לרמת-גן. עוד לפני כן סבא שלי היה חייל ממנדטבי חוץ לארץ במלחמת העצמאות, ושירת בחטיבה 7 יחד עם הרבה יהודים-קנדים. הציונות הייתה חלק מהחינוך שקיבלנו בתור ילדים. משנות השישים והלאה היינו מגיעים לישראל כמעט בכל קיץ, כדי לבקר את סבא וסבתא".

ב-1970, כאשר מטלוב היה בכיתה ה', משפחתו אף גרה בארץ במשך שנה. "לצערי העברית שלי הלכה והידרדרה מאז. הרמה שלי יורדת כבר חמישים שנה", הוא צוחק. בקנדה הוא למד בבית הספר "יונייטד סינגוג דיי סקול", של רשת סולומון שכטר היהודית-קונסרבטיבית, ולאחר מכן בתיכון יהודי. "בניגוד לערים אחרות בצפון אמריקה, בטורונטו שיעור ניכר מהילדים היהודים לומדים בבתי ספר יהודיים. כיום יש כעשרת אלפים תלמידים במוסדות החינוך היהודיים בעיר", מספר מטלוב.

אני מניח שהיית מחובר יותר מאחרים לישראל ולציונות, בפרט אחרי שביקרת בארץ וגרת בה. "נכון, ייתכן שהיה לי יותר קשר פיזי לכאן."

הרבה מהילדים שגדלת איתם הגיעו לישראל לראשונה בגיל 15, במסגרת מחנה קיץ של תנועת 'רמה', אבל אני עד גיל 15 ביקרתי בארץ שש פעמים. מאז שהתחתנת, בשנת 1987, הגעתי לישראל 35 פעמים, והבית הגדולה שלי כבר הייתה כאן 23 פעמים. אחותי איליין עשתה עלייה, אנחנו ממשיכים לבקר אותה כל הזמן, ובכלל משתדלים לבוא לכאן כמה שיותר".

בדיעבד התברר לו שכבר בגיל 5 הוא ביקר בהר הרצל יחד עם משפחתו. "ההורים שלי לקחו אותנו לכאן – ומי יודע, אולי אז זה התחיל לטפטף אצלי לראש. אני לא זוכר את הביקור עצמו, אבל יש לי

"אוצר לאומי שיושב כעת בבית שלי בקנדה". מתוך האוסף של מטלוב

באוסף פריטים שקנה מטלוב נמצא זה שהוא חכנה "היהלום שבכתר": פנקס כיס בכריכת מתכת מ-1899. שהיה שייך לפאני, אשתו של דוד וולפסון, ובו ליקטה חתימות של אישים מפורסמים. "החתימה הראשונה היא של הרצל. וגם נורדאו, ברל כצנלסון ואחרים חתמו שם"

צילום: לע"מ

תמונה באלבום המשפחתי".

הוא כן זוכר בדיוק מתי התאהב באיש בעל החלומות והזקן. "בשנת 1973, כשהייתי בן 12, נסענו לטיול משפחתי בפלורידה וביקרנו בדיסניוורלד, שנפתח בשנים ההן. היה שם אתר בשם The hall of presidents, עם הדמויות של כל נשיאי ארה"ב עד לאותה תקופה, כולל ריצ'רד ניקסון. זאת הייתה ממש אטרקציה". כשחזר ללימודים החליט להמיר את החוויה מהטיול להצגה בבית הספר, ברוח ציונית. "קראנו לזה The hall of Zionists, אולם הציונים. בהצגה ילדים באים לראות את המיצג של ראשי הציונות, ותוך כדי הביקור המנהיגים מתעוררים לחיים. לאחר מכן ערכנו דיבייט בין האישים, ובהם הרצל, זאב ו'בוטינסקי ומקס נורדאו". עד היום שמור אצלו הטקסט ותמונות מההופעה, ואלו מופיעות גם בספרו "לאסוף את החלום" (Collecting the Dream). את הקיצים של נערותו שלא בילה בישראל, העביר במחנה "רמה" של התנועה הקונסרבטיבית. במהלך אחת מאותן חופשות החליט ליצור כרטיסי ברכה לשבת ועליהם דיוקנו של הרצל, לרגל יום השנה למותו. "שבת שלום, לזכר בנימין זאב הרצל, כ' בתמוז", כתב עליהם מטלוב, ומכר אותם לחבריו תמורת רבע דולר, כדי שיעניקו זה לזה לפני השבת. כדי להסביר כיצד הפך אצלו הרצל לאובססיה, מודה מטלוב כי "יש לי אישיות קיצונית בכל נושא. למשל, הייתי בעבר אוהד שרוף של קבוצת ההוקי 'טורונטו מייפל ליפס', וידעתי את כל הסטטיסטיקות והתוצאות של הקבוצה לאורך השנים. בגיל 19 אפילו ארגנתי הפגנה למען שחקן שהתכוונו להחליף: אני וכמה חברים נעמדנו מול משרדי הקבוצה, הנפנו שלטים והצלחנו להביא הרבה אנשים וגם למשוך תקשורת. זה התפרסם בעמוד הראשי בכל העיתונים היהודיים". לקראת משחק נבחרת ההוקי של קנדה נגד נבחרת רוסיה בשנת 1979, הוא מספר, הציבו בקנדה קלפיות כדי

27.21x33.49	4/6	עמוד 23	מקור ראשון - דיוקן	20/03/2020	72453859-3
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

**באחד ממחנות הקיץ החליט מטלוב
(לחמטה) ליצור כרטיסי ברכה ועליהם
דיוקנו של הרצל, לרגל יום השנה למותו.
"שבת שלום, לזכר בנימין זאב הרצל, כ'
בתמוז", כתב עליהם מטלוב, ומכר אותם
לחבריו תמורת רבע דולר, כדי שיעניקו
זה לזה לפני השבת**

לאפשר לציבור להשפיע על סגל השחקנים שיצורפו
לנבחרת. "חבריי ואני דאגנו למלא את כל הקלפיות
בעיר בשמות של השחקנים שאנחנו רצינו. לאחר
מכן התקשרנו לתקשורת המקומית כדי להלשין
על עצמנו. כן, עסקתי קצת יותר מדי ביחסי ציבור
עצמיים חסרי משמעות".

"אורו עוד זורח"

את שיגעון ההוקי הוא המיר, כנראה, בשיגעון
הרצל. האוסף העצום שלו נוסד ב־1991, לאחר
פטירת סבתו. "היא וסבא שלי, שנפטר עשרות שנים
קודם לכן, היו בוויולה ברמת־גן. היה להם בבית

צילום: יונתן זינדל - פלאש 90

דיוקן מיוחד מאוד של הרצל, עם מסגרת מושקעת
ומאסיבית. ביקשתי לקחת את התמונה הזו כמוכרת,
וכשהחלפתי את המסגרת ראיתי שזה בכלל לא היה
ציור יקר, ואפילו לא ציור מקורי, אלא הדפס שחולק
לקוראי עיתון הארץ בשנת 1960. סבא וסבתא אהבו
אותו כל כך, שהם מסגרו אותו". תמונות דומות, הוא
אומר, נמכרות היום באתר אייבי "תמורת 20 עד 30
דולר".

אייבי שימש בהמשך כמקור חשוב להגדלת
האוסף שלו, אבל עוד לפני הולדת האינטרנט כבר
החל מטלוב ללקט חפצים הקשורים לחווה המדינה,
במיוחד במהלך ביקוריו בישראל. כאספן של בולים,
הוא הקדיש מאמץ כדי למצוא כאלה המוקדשים
למושא הערצתו. "השתתפתי בכמה מכירות פומביות
שהתקיימו בישראל, וקניתי בהן בולים עם דמותו

צילום: Kavin viner elevator digital-Toronto

של הרצל מכל העולם", מספר מטלוב. במכירות
הללו גם הכיר לראשונה את המושג "הרצליאנה",
שמתייחס לאוסף פריטי הרצל.
באחד מביקוריו בארץ סיפרה לו אחותו על חבר
בשם ארני דרוק, המחזיק באוסף הרצליאנה עצום
משלו. "חשבתי שהיה לי אוסף", אומר מטלוב, "אבל
כשראיתי מה יש ברשותו של דרוק, הבנתי שאין
לי אוסף רציני". שנה לאחר מכן הציע דרוק כי
מטלוב יקנה ממנו את הפריטים שאסף מאז שנות
הארבעים. האוסף הזה, שרכז ב־15 ארגונים גדולים,
כלל ספרים רבים על הרצל, כרזות עם דיוקנו, וכן
חפצים ומסמכים רבים הקשורים לשנים המכוננות
של התנועה הציונית. "אחד הדברים ש'העיפו' אותי
היה מעין תיקייה מהקונגרס הציוני ה־15, שהכניסו
אליה את המסמכים הרלוונטיים לצירים. אפשר
לראות שהקונגרסים היו מסודרים, ושהיו שם פריטים
ממותגים. זה מוכיח שכל ההתארגנות הציונית לא
הייתה 'חאפרית', אלא מתוכננת ומדויקת. אותי
זה הרשים וריגש". פריט נוסף הוא יומן אישי של
מקס נורדאו, שמדווח מדי יום בכתב ידו על כל
צעד של בתו, מקסה. עוד נמצא באוסף מה שמטלוב
מכנה "היהלום שבכתר": פנקס כיס בכריכת מתכת
מ־1899, שהיה שייך לפאני וולפסון, אשתו של דוד
וולפסון – יורשו של הרצל בתפקיד נשיא ההסתדרות
הציונית העולמית. בספרון הזה ליקטה פאני חתימות
של אישים מפורסמים. "החתימה הראשונה היא של
הרצל, וגם נורדאו, ברל כצנלסון ואחרים חתמו שם".
באוסף כלולות גלויות רבות מהקונגרסים
הציוניים, ובהן גם אחת מהקונגרס הראשון. "כדי
לעורר השראה בצירים, הרצל ניסה ליצור כל מיני
דימויים שייכנסו להם לראש. בגלויה של הקונגרס
מ־1897 הוא שילב ציור של מתפללים בכותל,
ולצד זאת חקלאי זורע בשדה". בספר של מטלוב
מוצגת גלויה שהופקה ב־1905 עבור הקונגרס הציוני
השביעי – הקונגרס הראשון שנערך לאחר מותו של
הרצל. באיור שעל הגלויה נראה הרצל כשהוא צופה
על ההנהגה הציונית, שצועדת בלעדיו וממשיכה את
דרכו. אחד מההולכים מניף את דגל שבעת הכוכבים,
שהרצל רצה שיהיה דגלה של המדינה היהודית
המיחלת.

כמה שילמת על האוסף הגדול?

"בתקשורת פרסמו ששילמתי מיליון דולר, אבל
אני מעדיף לא להיכנס לזה. הייתי אומר לך – אבל
לאחרונה אשתי התחילה ללמוד עברית, ואני לא
רוצה שהיא תדע שאני מדבר על זה", הוא צוחק.
מטלוב מרבה להתראיין ולהופיע בתקשורת,
בתקווה שבעלי פריטים ואוספים ישמעו על תחביבו
וייצרו איתו קשר. "נכון שרוב האספנים אוהבים
להיות מאחורי הקלעים, אבל בעקבות ראיונות שלי
אנשים שולחים לי לפעמים פריטים בדואר. למשל,
יורשים שפינו את הדירה של הוריהם ומצאו שם
משהו. זה קורה כמה פעמים בכל חודש".

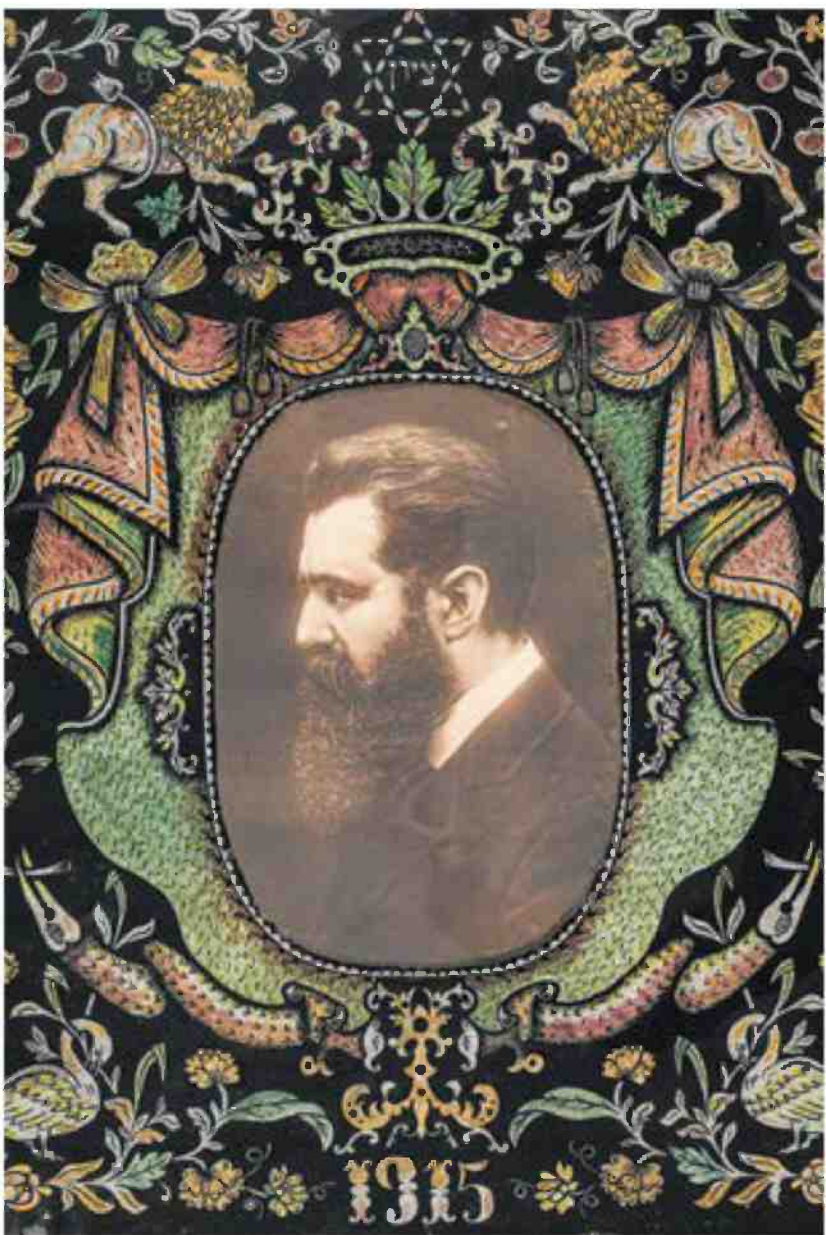
אוסף גדול אחר הוא רכש מד"ר ירמיהו (ירי)
רימון, מאספני ה"ישראליאנה" המובילים. "זה אוסף
מדהים: יש שם סט של הזמנות לקונגרסים, חלקן עם
דיוקנו של הרצל, שהיה כמו רוקסטאר. אנשים היו
מבקשים ממנו לחתום על ההזמנות האלה. יש לי גם
גלויה עם תמונתו של הרצל שהוא שלח בעצמו לבת
שלו, וכתב 'דרישת שלום מאבא'". עוד באוסף: גלויה
הנושאת את התמונה המפורסמת שצולמה במרפסת
של מלון שלושת המלכים במהלך הקונגרס הציוני
החמישי, וגלויה משנת 1903 שעליה חתימותיהם של
הרצל, נורדאו, וולפסון ואחרים.

אין דירוג רשמי של אספני הרצליאנה בעולם,
אומר מטלוב, אבל קובע: "אף אחד לא מתחרה בי
על המקום הראשון. כל מי שאני שואל אותו בעולם

72453857-1	20/03/2020	מקור ראשון - דיוקן	עמוד 24	5/6	27.12x34.2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

"לסבא וסבתא שלי היה דיוקן מיוחד מאוד של הרצל, עם חסגרת מושקעת וחאסיבית. ביקשתי לקחת את התמונה הזו כמוזכרת, וכשהחלפתי את החסגרת ראיתי שזה בכלל לא היה ציור יקר, ואפילו לא ציור מקורי. אלא הדפס שחולק לקוראי עיתון הארץ בשנת 1960. סבא וסבתא אהבו אותו כל כך, שהם חסגרו אותו"

קהילות ארה"ב התגאו בו בראשית המאה שעברה. תמונה מבית כנסת בברוקלין, משנת 1915

כדי להציג את הפריטים, יצטרכו להקים בניין שלם. הרצאה של מטלוב בכנס מרכז הרצל

צילום: לין מטלוב

האספנות, לא מכיר אוסף גדול יותר. איש לא מערער על כך – אז אני כנראה צודק".
מה הפריט הכי יקר באוסף שלך?
"קשה להעריך את המחיר של כל פריט, אך אתן לך כמה דוגמאות לאלה שנחשבים יקרים. יש לי גלויה של תלמידי גימנסיה הרצליה משנת 1913, עם חותמת של מערכת הדואר הראשונה בפלשתינה. התלמידים החליטו לגייס כסף על ידי יצירת מעין חברת משלוחים בתוך תל-אביב, והייתה להם חותמת רשמית עם המילים 'אגודת הרצל'. בסופו של דבר הם נאלצו להפסיק את המשלוחים, לאחר שהטורקים הפעילו את מערכת הדואר שלהם. פריט יקר נוסף הוא גביע קריסטל גדול מראשית המאה ה-20, שמציג את דיוקנו של הרצל על המרפסת. חווה המדינה מסתכל לכיוון ירושלים, שם השמש זורחת".
יש פריט שאהוב עליך יותר מכולם, או שזה כמו לשאול הורה מי הילד המועדף?
"אני דווקא יכול לענות על השאלה הזו. יש פריט שקניתי באיביי, קופסת סרדינים משנות העשרים של המאה הקודמת, שנושאת את 'המוג' של ד"ר הרצל' עם תמונתו. זה סיפור שאני לא לגמרי מבין. חברה משיקו שייבאה סרדינים מנורווגיה, חשבה משום מה שהדרך הטובה ביותר לשווק דגים לציבור האמריקני היא להציג את הרצל על הקופסה. הלוואי שהייתי יכול להיכנס לראש של האנשים שחשבו על הרעיון. כמה שחקרתי את הנושא, לא הצלחתי למצוא את בעלי החברה. זה לגמרי ביזאר – אבל אני מת על זה". מטלוב גילה פריט דומה באוסף של רימון: קופסת סרדינים משנות השלושים שיוצרה בפורטוגל, אבל הפעם החיבור להרצל הגיוני יותר, שכן הדגים נמכרו בארץ ישראל. "אלה שתי חברות משני צידי העולם, שחשבו על אותו מיתוג לסרדינים".

שכונה ישנה חדשה

בשיקגו קיים גם בית ספר ציבורי על שם הרצל, שהוקם בשנת 1914. הוא נמצא בשכונת לונדייל במערב העיר, שהייתה בעבר מרכז יהודי חשוב: מספר בתי הכנסת באזור הגיע למאה. "הקהילה היהודית ביקשה מהעירייה לקרוא לבית הספר הציבורי על שם הרצל, וזה התקבל כי הרבה יהודים למדו שם. בכל תמונות המחזור מהעשורים הראשונים של המאה הקודמת אפשר לראות הרבה שמות משפחה יהודיים".
לפני שמונה שנים יצר גיסו של מטלוב, הבמאי הישראלי אלי טל-אל, את הסרט הדוקומנטרי "הרצל שלי", שבו מנסה מטלוב לשכנע אותו כי דמותו של הרצל חשובה גם בימינו. הסרט הוצג בפסטיבלי קולנוע יהודי ברחבי העולם, וכאשר הגיעו לשיקגו, ביקש מטלוב להקרין אותו בבית הספר הרצל – שכיום רוב תלמידיו הם אפרו-אמריקנים ובני המעמד הנמוך. "כשהגענו לשם ודיברנו עם הצוות, הם לא ידעו מיהו הרצל ומדוע בית הספר נקרא על שמו. הקרנו את הסרט, וקבעתי עם מנהל בית הספר שאחזור כדי לספר לו את סיפורו של הרצל".
באותו הזמן ביקש בית הספר ליצור קשר עם תושבי השכונות מסביב, ולפרוץ בשביל התלמידים את הברכה של שכונת העוני. "ברגע שהם התחילו לחקור את הסיפור של שם בית הספר, ואחרי שעודדנו אותם להיפגש גם עם הקהילה היהודית המקומית, הרבה אנשים החלו להתעניין בבית הספר הזה. עד אז הוא היה במצב מאוד לא טוב, ילדים פחדו להגיע לשם, אך בשנים האחרונות הביאו הנהלה חדשה והם משתנים ומשתפרים. היום זה בית ספר ברמה גבוהה".
ביוזמתו של מטלוב נוצר קשר מיוחד בין

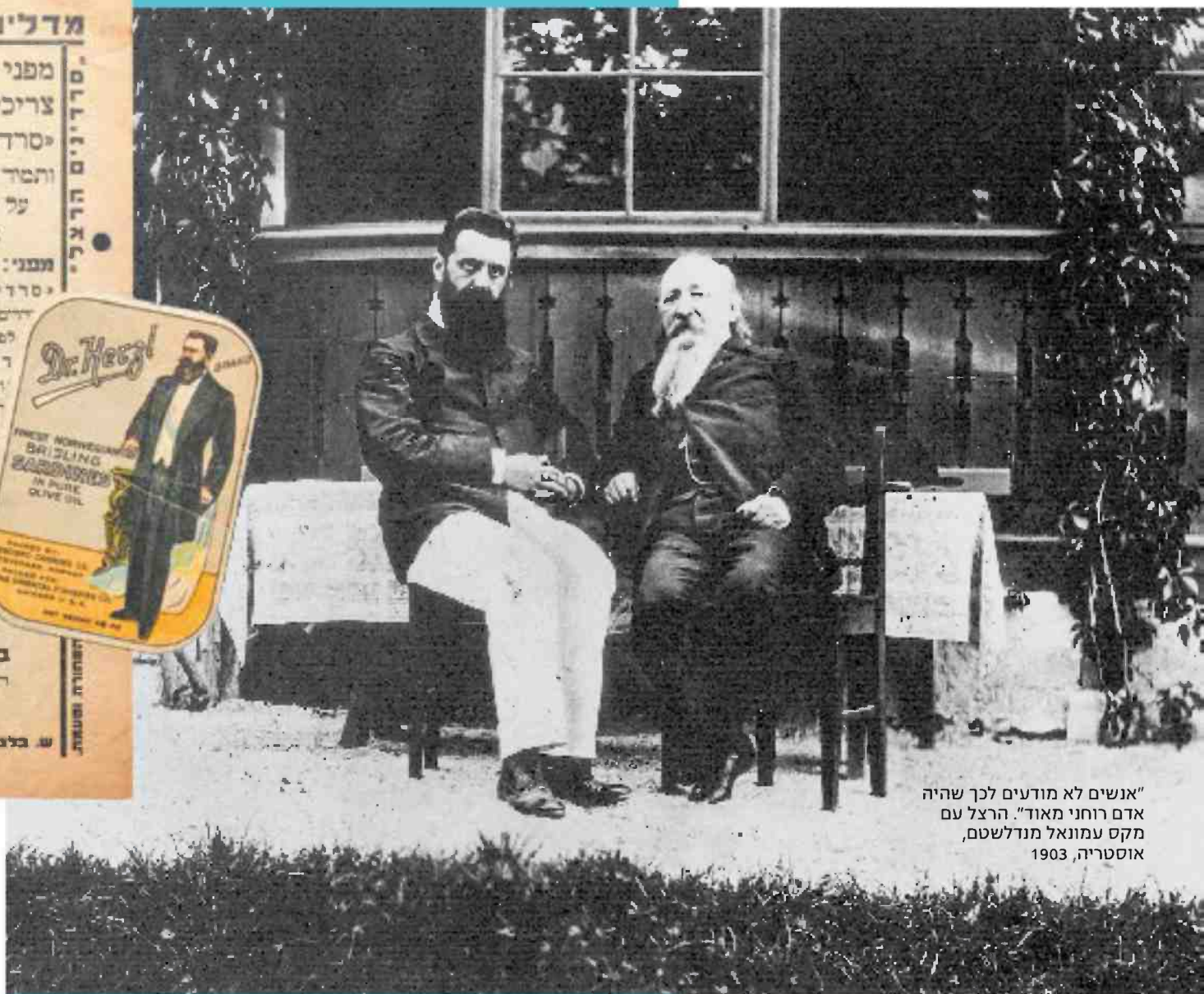
התלמידים ובין בית הכנסת הרפורמי "טמפל בית ישראל" בפרוור סקוקי. לפני שלוש שנים גייסה הקהילה היהודית תרומות כדי לקנות מתנות ל-440 ילדי בית הספר, לכבוד חג המולד. "כך הרצל הצליח לחבר בין האוכלוסייה הזאת, שנמצאת במצב לא פשוט, ובין הקהילה היהודית", אומר מטלוב. "לשמחתי, החיבור הזה מיטיב עם בית הספר ועוזר לו להפוך למוסד איכותי. אני חושב שיש בכך ערך יהודי של תיקון עולם; כאשר משהו בצרה, לא משנה מה צבע עורו או גזעו – העם היהודי מוכן לסייע. בשיקגו יש הרבה עיסוק בגזע, אז בפרויקט הזה תרמנו מעט לחיבור בין הקבוצות השונות".
במסגרת מיום אחד שצמח שם, מגיעים לבית הספר יהודים מבוגרים, בעיקר גברים בני 70 עד 90 שגדלו בשכונה, כדי לסייע ולטפח. "זאת כבר יוזמה של הקהילה היהודית", אומר מטלוב. "אני אישית מעדיף את התוכניות החינוכיות שמחברות בין ילדי בית הספר הרצל לבתי הכנסת המקומיים. יוזמתי למשל סיור של תלמידים יחד עם ילדים יהודים בין בתי הכנסת בשכונה. הרי הם לא מכירים כלל את המושג הזה. בנוסף, לקחנו אותם למוזיאון השואה. אנחנו מנסים לבנות מערכת יחסים בין שתי הקהילות, והחוט המקשר הוא הרצל".
בעמוד הראשי באתר בית הספר מופיעה היום תמונתו של הרצל, עם תיאור קצר של פועלו. "אבי הפוליטיקה הציונית המודרנית", כך הוא מכונה שם. מטלוב מסביר שהרצל נתפס בעיניהם כדמות בסדר הגודל של ד"ר מרטין לותר קינג, מנהיג התנועה לזכויות האזרח בארה"ב של שנות השישים. "בבית הספר יש שתי תמונות גדולות: האחת של הרצל והאחרת של קינג. בשניהם הם רואים 'חלומים'". מטלוב אף הכין לתלמידים צמידי גומי עם הדפס של שני משפטי המפתח שטבעו שני האישים – "יש לי חלום" ו"אם תרצו, אין זו אגדה".

בטורונטו ייסדתי

רוב האוסף של מטלוב נמצא בביתו בטורונטו. מעת לעת מבקרות שם קבוצות, בעיקר מקומיות, כדי לראות את התצוגה הפרטית. "מגיעים אליי תלמידי בתי הספר היהודיים בטורונטו, שליחים של הסוכנות היהודית, משלחות מישראל ועוד. שכרתי את שירותיהם של ארכיונאים שיארגנו לי הכול. אני מנסה ליצור מערכת שתרכז ותמיינ את הפריטים לפי סוג, תאריך וקריטריונים נוספים. הרי בסוף זה אוצר לאומי, ואני מרגיש מחויבות לדאוג שהכול יישמר".
"רבים מהפריטים שאספתי מוצגים בתערוכה נודדת. בחודש יולי היא הגיעה לכאן למוזיאון הרצל, ובקרוב היא תוצג בלאס וגאס ובמיאמי. לאנשים היום אין מושג איך קמה מדינת ישראל. הם חושבים שהיא פשוט נחתה מהשמיים בשנת 1948. אבל אם נסתכל על התנועה הציונית, על עשרות הקונגרסים האירועים והקמפיינים שהתקיימו כדי שהמדינה הזאת תקום ותשרוד – משם הכול מתחיל. חסר ידע, ואני מנסה להשלים את החוסר".
בזמן שאנו מסיירים במוזיאון, מדריכה של אחת הקבוצות שואלת את התלמידים מי היה הרצל, ולא כולם יודעים להשיב. מטלוב נראה מופתע. "הייתי רוצה שיכירו ויאמצו את המשפט 'אם תרצו, אין זו אגדה' לא רק כאומה, אלא גם בחיים האישיים", הוא אומר. "זו גישה שמשמעותה 'לך ועשה את מה שאתה חולם לעשות'. כשהרצל התחיל לחלום על מדינה יהודית, מי חשב שזה יכול לקרות? אבל הוא ניצל את כל הכישורים שלו – כעורך דין, כעיתונאי וכמחזאי – כדי לקדם את העם היהודי ואת הציונות. זה מסר חשוב לדור הצעיר: לכולכם יש כישורים,

27.69x29.76	6/6	עמוד 25	מקור ראשון - דיוקן	20/03/2020	72453861-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

"אנשים לא מודעים לכך שהיה אדם רוחני מאוד." הרצל עם מקס עמונאל מנדלשטם, אוסטריה, 1903

מיתוג הרצליאני. פרסומת ל"סרדינים הרצל", שנמכרו בארץ. מימין: קופסת השימורים "ד"ר הרצל"

לא הסתיים".
מה אתה אומר לצעירים יהודים-אמריקנים שכבר לא רואים בציונות רעיון חיובי?
"בתצוגות שלי אני מבקש לגרום לאנשים לא להיות מתוסכלים מהמצב בישראל. אני אומר להם: אם יש לכם בעיה עם מה שקורה, אל תברחו מהציונות, אלא נצלו את הכלים העומדים לרשותכם כדי להשפיע".
מה החזון שלך לגבי האוסף? מה יצא מהליקוט של כל הפריטים ההיסטוריים האלה?
"זו שאלה שעולה הרבה. אני חוזר ואומר: זה אוצר לאומי שיושב כעת בבית שלי בקנדה, אבל המטרה שלי היא שאנשים ישאבו ממנו השראה. לכן גם השאלתי כל מיני פריטים למוזיאון העם היהודי בבית התפוצות ולמקומות נוספים. הייתי רוצה לתרום את האוסף בשלב מסוים למקום שיהיה מוכן להציג את כל הפריטים, לא לארכיון שישמר אותם בלי שתהיה גישה לדברים. אמרתי גם ליו"ר מוזיאון הר הרצל, ד"ר עליזה לביא, שהייתי מעדיף לא לחכות שאמות, אלא לעשות זאת לפני כן".
לביא השיבה לו כי הייתה שמחה לקבל את כל הפריטים, אך המוזיאון יאלץ להקים בניין חדש בשבילם. "אם יגידו לי במוזיאון הרצל שהם מוכנים להציג את האוסף כולו, אשקול להעניק להם אותו", אומר מטלוב. "זאת זכות לתרום את המוצגים האלה, אם אנשים יראו אותם וילמדו מהם משהו". הוא חושב רגע ומחייך: "ואולי בעצם אחד מהקוראים שלכם יהיה מוכן לבנות בהר הרצל בניין לכל 5,000 הפריטים? אני פתוח להצעות". ■

"יש פריט שקניתי באיבי, קופסת סרדינים משנות העשרים של המאה הקודמת, שנושאת את המותג של ד"ר הרצל עם תמונתו. חברה משיקו שייבאה סרדינים מנורווגיה, חשבה משום מה שהדרך הטובה ביותר לשווק דגים לציבור האמריקני היא להציג את הרצל על הקופסה. זה לגמרי ביזאר – אבל אני מת על זה". מטלוב גילה פריט דומה: קופסת סרדינים משנות השלושים שיוצרה בפורטוגל, אבל הפעם הדגיגים נמכרו בארץ

תשתמשו בהם למען משהו שאכפת לכם ממנו – והלואי שזה יהיה גם לטובת העם היהודי".
מטלוב מזכיר את אלטנוילנד, הרומאן האוטופי שפרסם הרצל ב-1902. בספר, שיצא לאור לאחר ביקורו של הרצל בארץ ישראל, מתואר חזונו הממשי בנוגע ליישוב היהודי העתידי לקום כאן. "החלק האחרון של הספר מדבר על הסיבות להצלחתה של המדינה היהודית – שאז לא הייתה קיימת", אומר מטלוב. "הוא שואל: איך זה קרה? האם זה בגלל הרוח של האנשים? בגלל המדע? בגלל אלוהים? אנשים לא מודעים לכך שהרצל היה רוחני מאוד. יש מיתוס שאומר שהוא לא היה מודע ליהדותו עד למשפט דרייפוס המפורסם, וזה פשוט לא נכון. הרצל חגג בר מצווה, ואפילו עלה לתורה לפני הקונגרס הציוני הראשון בבאול. נכון שהיו צריכים לתרגם לו את הברכה, אבל הוא מזכיר זאת כחוויה מרגשת. הרצל לא היה דתי, אבל היה לו כבוד לדת, ואין ספק שהיה אלמנט דתי בחזרה לארץ ישראל".
מעבר להקמת המדינה, אומר מטלוב, הרצל שאף שתהיה עוד קומה לציונות: "רעיון הציונות הוא לא רק של חלקת ארמה, אלא של חברת מופת. החזון תם אך לא נשלם. לא מוכן מאליה שמדינת ישראל קיימת כיום, אבל אסור שליהודי העולם זה יהיה רק מקום מפלט בעת צרה. בעיניי, הפריקט הציוני עוד